"Θίασος Φαντασμάτων"/ "Hayalet Kumpanya"

Αφήσαμε το αυτοκίνητο στον υπόγειο χώρο στάθμευσης στη Φανερωμένη, κάναμε ένα λεπτό ώς το οδόφραγμα της οδού Λήδρας και περπατήσαμε κάπου 3-4 λεπτά μέχρι τη Bandabuliya Sahnesi, τη δεύτερη αίθουσα του Δημοτικού Τουρκοκυπριακού Θεάτρου Λευκωσίας. Το Bandabuliya, όπως καταλαβαίνετε, είναι το Παντοπωλείο, σε μια από τις πρώην αποθήκες του οποίου βρήκε ευκαιρία για επέκταση το Δημοτικό θέατρο. Ένας παράξενος χώρος, με ασυνήθιστα ευρύχωρο και ψηλοτάβανο φουαγιέ, όπου οι πέτρινοι τοίχοι διατηρούν αναμνήσεις μυρωδιών από διάφορα ζαρζαβατικά, και με κάπου εβδομήντα θέσεων black box θεατρική αίθουσα. Ίσως το ότι πηγαίναμε να δούμε Τσέχωφ, ίσως το ότι περπατήσαμε ώς το θέατρο (και δεν παρκάραμε στην πόρτα του, όπως συνηθίσαμε), ίσως η ατμόσφαιρα του κέντρου της πόλεως, τόσο όμοιου στις δύο πλευρές του διαχωρισμού, αλλά είχα την έντονη αίσθηση μιας φυσιολογικής πράξης, κανονικής, νορμάλ, πώς το λένε. Για μια βραδιά ήθελα να μη σκέφτομαι τη μεγάλη, πολιτικο-ιστορική εικόνα και να αφήσω το "νορμάλ" να κινδυνεύει μόνο από το γεγονός ότι μια βασισμένη στα μονόπρακτα του Τσέχωφ παραγωγή ονομαζόταν "Θίασος Φαντασμάτων" ("Hayalet Kumpanya"). Είχαμε, βέβαια, την Aliye Ummanel, τη δραματουργό της παράστασης, γνωστή στους Ελληνοκύπριους θεατές ως συγγραφέας και σκηνοθέτης του "Αγνοούμενου" και του "Σπιτιού", να εξηγεί τη βασική ιδέα του σκηνοθέτη Yiğit Sertdemir και την πλοκή του δρώμενου που αγκάλιαζε τα πέντε τσεχωφικά μονόπρακτα. Σ' ένα θέατρο που βομβαρδίστηκε πριν από πολλά χρόνια, απ' όλο τον θίασο επέζησε μόνο η υποβολέας, η οποία, ηλικιωμένη πια, έρχεται κάθε χρόνο να κάνει πρόβα ανακαλώντας τα φαντάσματα των ηθοποιών του θιάσου. Αν λάβει υπόψη κανείς τη φόρμα του καμπαρέ που δόθηκε στην παράσταση, μπορεί να φανταστεί σε πόσα στυλιστικά εισαγωγικά έχουν τοποθετηθεί τα κείμενα του Τσέχωφ -ένα τολμηρό πείραμα που έπρεπε να πετύχει σε όλα τα επίπεδα χωριστά, για να αποδειχτεί θεατρικά βιώσιμο ως σύνολο.

Το σκηνικό (Özlem Deniz Yetkili) παρουσίαζε μια σκαλωτή πυραμίδα που συνέπιπτε με την ιδέα του πολυεπίπεδου δρώμενου, έδινε ευκαιρία στους τοποθετημένους στο ψηλότερο σκαλί μουσικούς να είναι ενεργό μέρος της δράσης και επέτρεπε στους ηθοποιούς -φαντάσματα να εμφανίζονται/εξαφανίζονται με σχεδόν κουκλοθεατρικό τρόπο στις καταπακτές των σκαλιών με αυστηρά μετρημένη χρονική ακρίβεια. Εξάλλου εξασφάλιζε την οικονομία σκηνικού χώρου (δεκατέσσερις ηθοποιοί και τρεις μουσικοί έπρεπε να χωράνε και συχνά να κινούνται ξέφρενα στα σκαλιά της πυραμίδας), ενώ η κάθετη και μετωπική τοποθέτηση της δράσης έδινε την απαραίτητη για τη γενική στυλιστική της παράστασης αποστασιοποίηση της παρουσίασης, και όχι αναπαράστασης των τσεχωφικών κειμένων. Η συναισθηματική ατμόσφαιρα κι εκείνη ήταν δομημένη σε επίπεδα, σταδιακά παρουσιαζόμενα στην παράσταση, που δεν επισκιάζονταν το ένα από το άλλο, αλλά, θα έλεγα, αλληλοφωτίζονταν. Για παράδειγμα η μορφή της υποβολέα (Deniz Çakır), του μοναδικού φορέα της μνήμης, ικανού να ανακαλέσει τον θίασο από την ανυπαρξία, όχι απλά δίνει νότα θλίψης, όταν ανοίγει και κλείνει το έργο, αλλά εμπλέκεται ξαφνικά στην κλοουνίστικη ατμόσφαιρα του τσεχωφικού "Γάμου" ως νύφη. Ο "σκηνοθέτης" -φάντασμα (Barış Refikoğlu) εισάγει το μοτίβο της κλασικής νευρικότητας μιας πρόβας, ο πρωταγωνιστής του μονολόγου για τις "Βλαβερές συνέπειες του καπνού" (Aytunç Sabanlı) πετάγεται στη μέση των άλλων κειμένων με αφορμή την οποιαδήποτε αναφορά στο κάπνισμα. Η μισή γοητεία της παράστασης οφείλεται στην εξαιρετικά οργανωμένη κίνηση και στην πολύ όμορφη μουσική του Osman Ateş, ενός από τους πρωταγωνιστές του θιάσου... και του "θιάσου". Δυστυχώς, τα λόγια των τραγουδιών, αλλά και τους διαλόγους των φαντασμάτων, όλα γραμμένα από την Aliye Ummanel, δεν μπορούσαμε να τα καταλάβουμε, παρά μόνο να βασιστούμε στη θερμή ανταπόκριση των συνθεατών μας. Και ευτυχώς, τα τσεχωφικά κείμενα τα γνωρίζαμε καλά.

Το καμπαρέ και ο θίασος φαντασμάτων ήταν οι προβολείς που επέτρεψαν να φωτίσουν τα κείμενα του Τσέχωφ με τέτοιο τρόπο που να βγει στην επιφάνεια η ακρότητα της σάτιράς του, η φαρσική σκατσογραφία της ανθρώπινης βλακείας, ποταπότητας, κοινωνικών στερεοτύπων. Ο Τσέχωφ, κυνικός και τρυφερός, αμείλικτος και συμπονετικός ταυτόχρονα, "άντεξε" περίφημα τους πειραματισμούς του σκηνοθέτη και των συνδημιουργών του. Ιδιαίτερης μνείας αξίζουν ο πολύ ταλαντούχος Izel Seylanı στην "Αρκούδα", καθώς και οι παλιές γνώριμες Özgür Oktay και Hatice Tezcan, χωρίς όμως κανένα μέλος του θιάσου να δημιουργεί κενά ή αμηχανία. Μερικά πετυχημένα ευρήματα, όπως τα ζωντανά πορτρέτα στην "Αρκούδα" ή τα ακονιζόμενα μαχαίρια στην "Πρόταση γάμου" στόλιζαν τη δράση.

Η σε άλλες θεατρικές σχολές αναπτυγμένη αίσθηση μέτρου με κάνει σχεδόν κάθε φορά να επιθυμώ να αφαιρέσω κάτι τις από την ένταση και τη διάρκεια πολλών συνθετικών στοιχείων των τουρκοκυπριακών παραστάσεων, σίγουρα όμως δεν θα έβρισκα τι να προσθέσω στην παράσταση του "Θιάσου Φαντασμάτων".